

Římská apokalypsa? (Attila a jeho protihráč)

Jarmila Bednaříková

Římská apokalypsa? (Attila a jeho protihráč)

- Prorok Ezechiel (38n), národy Gog a Magog (lučištníci na koních, pocházející z dalekého severu)
- Hieronymus, Quodvuldeus a Andreas z Kaisareie
- Anon. Expositio in Apocalypsin: Deset rophů šelmy, která zničila římskou říši
- Flavio Biondo
- H. Piganiol

Odkud přišli?

- Kmeny Siung-nu
- S' ma-Čhien
- Od r. 209 svou říši (Mo-te)
- Vyspělá kultura

- 45, 19, 21, 23, 46,50, 56, 58, 60.

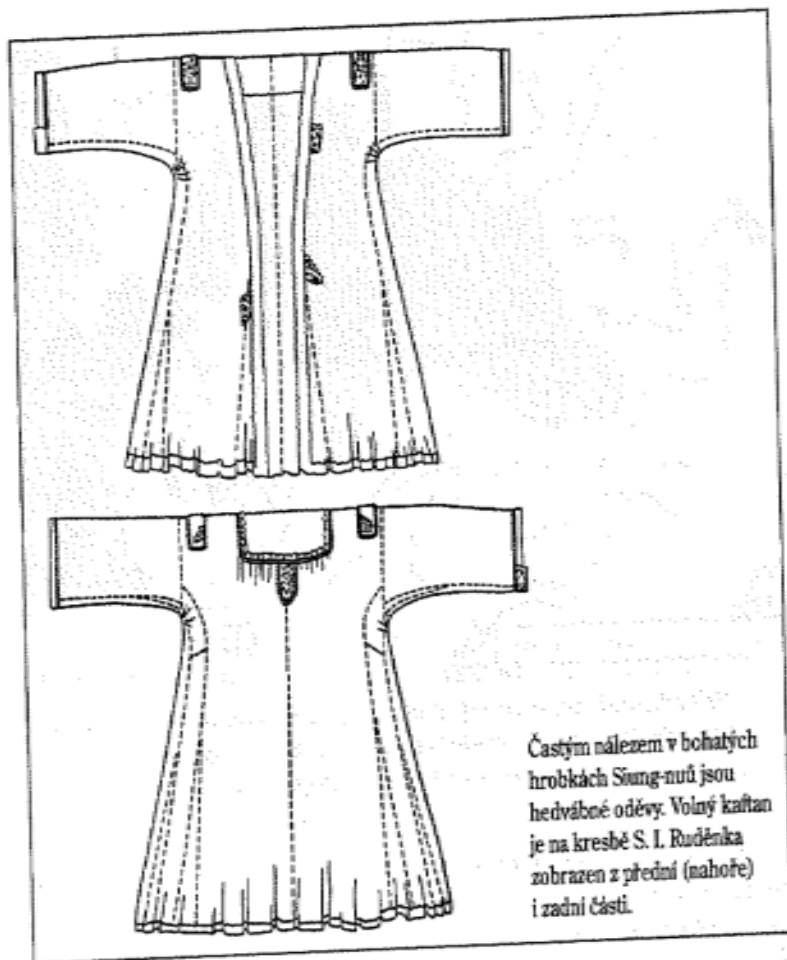

Mezi nejvýznamnější a nejmámější památky umění kmenů Siung-nu patří stříbrná kruhová destička, na níž je vyobrazen jak s lidskými rysy obličejě a lidským úbesem, stojící v lesnaté a kopcovité krajině. Tvář má údajně mongolské rysy.

Dlouhá cesta a identita

- Altheim, Thompson, Helfen
- Tradiční jádro
- Srovnání s Góty
- Archeologie
- Evropské a čínské prameny
- Wej-šu: Praví se zde, že od doby, kdy se Siung-nuové zmocnili země **Alanů**, do doby vlády alanského krále Hut-ngai-ssi uplynula doba tří generací. Uvedený panovník vládl kolem r. 460.7 Tím pramen říká, že alanských území v Černomoří dobyli asijské Siung-nuové (zhruba mezi lety 370 – 400) a jsou to tedy (po smísení s jinými stepními etniky) evropští Hunové.

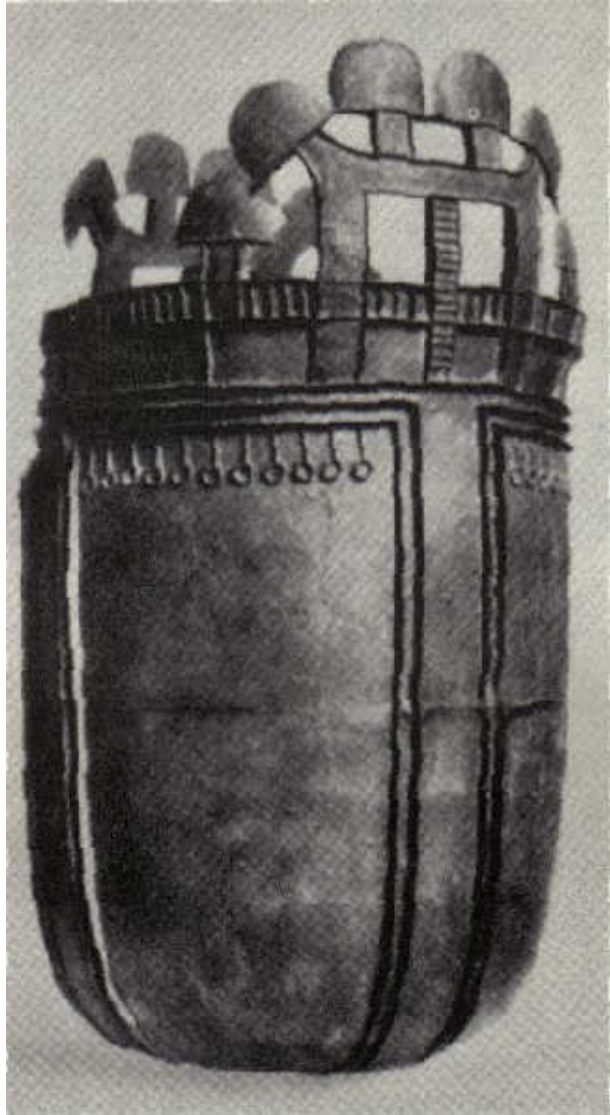
Jen málo známí ze starších pramenů...

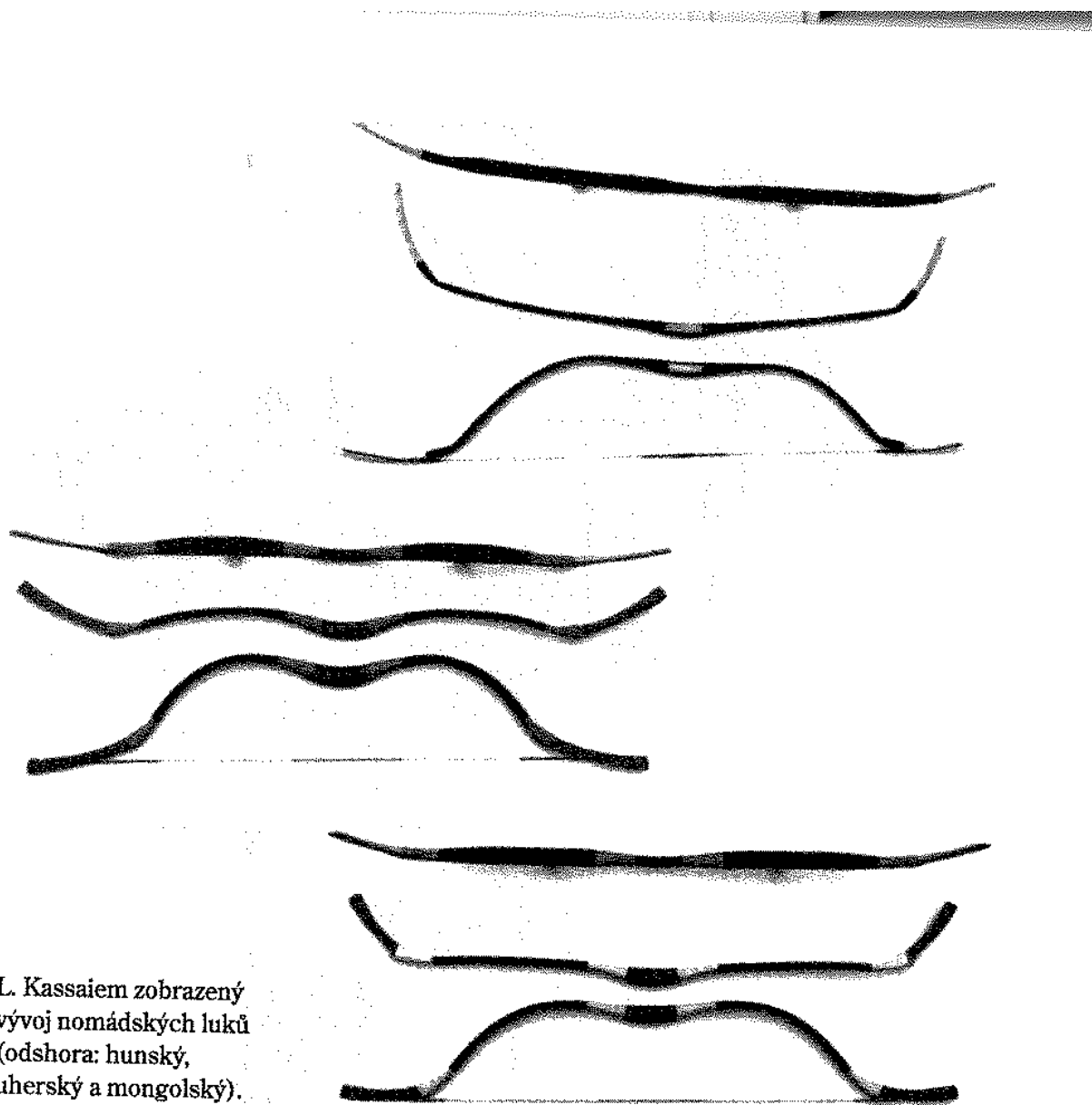
- Dionýsios Periégétes
- Klaudios Ptolemaios
- Ammianus Marcellinus
- Priskos

Evropská říše

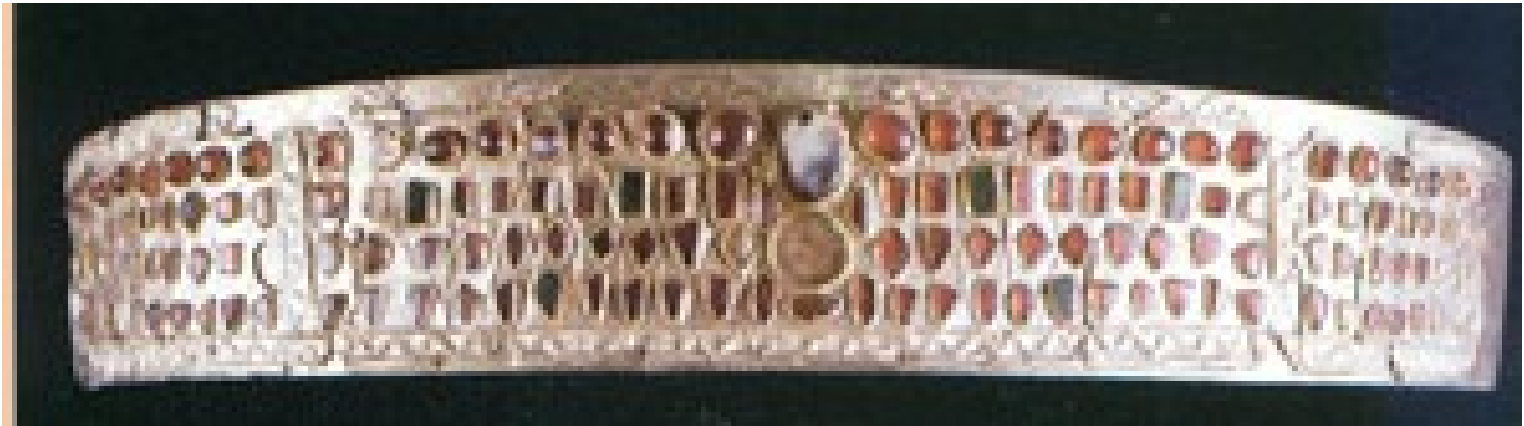
- 88
- Její králové a úředníci
- logades
- zákony

L. Kassaiem zobrazený
vývoj nomádských luků
(odshora: hunský,
uherský a mongolský).

Kultura a náboženství

- 133, 163, 262
- Přechod přes Maiótské močály
- Božstvo války a jeho epifanie

Východořímská bonanza

- Vpády od r. 395
- První tribut 421/2 (350 lb.)
- Smlouva z Margu: Římané neměli v budoucnu přijímat žádné přeběhlíky z hunského území a ty, kteří se již na teritoriu východořímské říše nacházeli, měli vrátit zpět, stejně tak jako římské zajatce, za něž nebylo zapláceno výkupné. Jeho výše byla Huny stanovena na 8 solidů. Konstantinopolský císař se musel zavázat, že se nebude spojovat s žádným barbarským kmenem, který je ve válce s Huny. Obchodní styk měl probíhat na základě vzájemné rovnosti Římanů a Hunů a se zárukou bezpečí pro jeho účastníky. Římané měli každoročně odvádět tribut 700 liber zlata .

- Největší vpády ve 40. letech, za Bledy a Attily
- *paene totam Europam... Attila conrasit (Marcell. Com.)*
- Žádné další příslušníky hunských kmenů už na svém území přijímat nesměli, za každého římského zajatce, který se bez zaplacení výkupného vrátil domů, museli nyní zaplatit již 12 solidů. Roční tribut byl zvýšen na **2100 liber zlata**.⁴⁵ Tato daň se rovnala zhruba 151 200 solidům.

- Priskův popis římského Podunají
- „demilitarizované pásmo“
- poselstva

Západořímszí spojenci

- Honorius a Stilicho
- Aëtius poprvé na scéně
- Z foderátů nepřátelé

FLAVIUS AËTIUS.

ATTILÆ HUNNORUM REGIS TERROR.

Ex antiquo marmore, sculpsit Julia Borelli.

Odraz SN v zákonech Aëtiovy doby

- Svoboda-občanství-spravedlnost-obrana
- Nejprve nápis:
- *in Atrio Libertatis, 44 quam [ingenio suo] ...
rens erigit, dilatata et tuetur aequae st[atuam
aene nebo aure]am 46 conlocavit, morum
probo, opum refugio, delatorum ut hostium
inimicissimo, vindici libertatis, pudoris ultor(i).*

Občanství

- Abominale
- *Itaque passim vel ad Gothos vel ad Baccaudas vel ad aliquos ubique dominantes barbaros migrant, et commigrasse non paenitet; malunt enim sub specie captivitatis vivere liberi quam sub specie libertatis esse captivi. Itaque nomen civium Romanorum aliquando non solum magno aestimatum sed magno emptum nunc ultro repudiatur ac fugitur, nec vile tantum sed etiam abominale paene habetur.*
- splendor

- Nov. Val. 33, r. 451: *Etiam praesenti insinuatione monstrasti (tj. Aëtius), qua nullum pateris benigna et salubri providentia addictae per necessitatem ingenuitati praeiudicium provenire. Ostendis non omnia sinistrae licere fortunae, ut status, quam illa voluit inopia cogente mutari, ad splendorem suum humanitatis nostrae beneficio reducatur. Notum est proxime obscaenissimam famem per totam Italiam desaevisse coactosque homines filios et parentes vendere, ut discrimen instantis mortis effugerent... nec pereat sub tanta clade distracta libertas.*

Amor patriae

- Nov. Val. X, r. 441: *Cum publice privatimque in omnibus rebus ac negotiis iustitiam conservari oportet, tum praecipue in his tenenda est, quae vectigalium nervos sustinent, quoniam attenuatis devotorum viribus utili aequitate succurrunt. Quod plurimi respuunt, qui domesticis tantum compendiis obsequentes bonum commune destituunt, quo vera ac solida utilitas continetur melius plane ad singulos perveniens, cum profecerit universis, maxime exigente hac tributorum necessitate, sine quibus nihil in pace aut bello curari potest. Neque ultra valebit perpetuitas eorum manere paucis atque defessis imposita sarcina, quam potior detrectat, locupletior recusat et validiore reiciente solus agnoscat infirmior... An forte contumeliosum putandum est inventum contra rationem nomen munerum sordidorum, quo instauratio militarium viarum, quo armorum fabricatio, quo murorum refectio, quo apparatus annonae, quo reliqua opera, per quae ad splendorem defensionis publicae pervenitur...*

Civis-miles

- De redito iure armorum

Tvrdá realita

- Gaudentius Brixienensis Sermo III. ... *quantus numerus rusticorum, de possessionibus praedicta pompa viventium, vel fame sit mortuus, vel elemosyna ecclesiae sustentatus. ... Mortui sunt homines, in quibus omnis census est possidentis.*

- *Quod si exacto spatio anni eius regionis visceribus praedator insidens deprehensus fuerit remorari...*

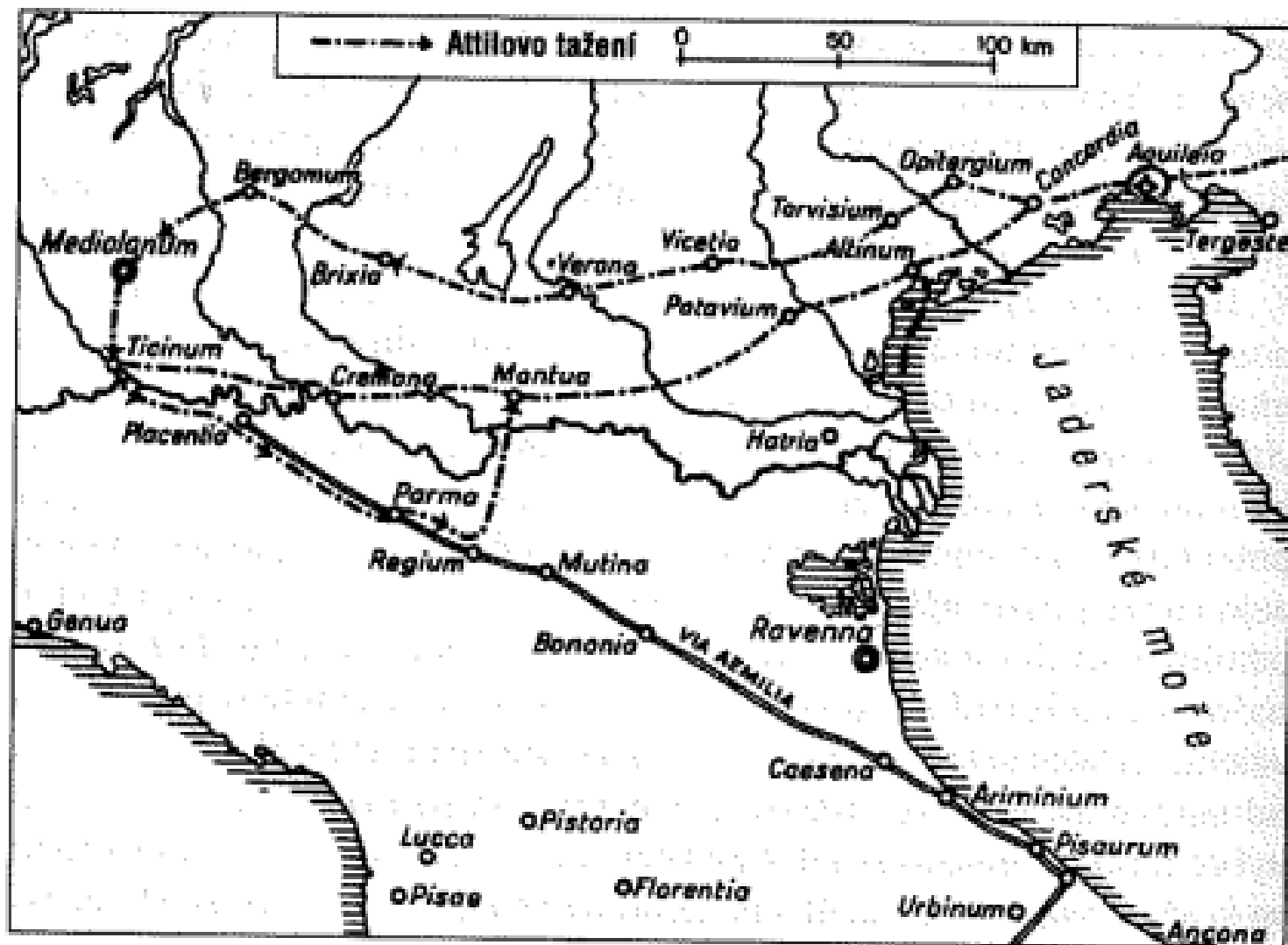
- Novella 1, 3 z roku 450 věnována činnosti daňových kontrolorů, nazývaných *discussores*. Zákon má zvláštní adresu, která zní: *Consulibus, praetoribus, tribunis plebis, senatui urbis Romae*. Už tato adresa chce připomenout časy římské slávy a svobodného římského občanství. Poznámka v preambuli, že *discussores* zneužívají těžkých starostí vlády, je odrazem situace, v níž novella vznikla (hlad a bída v Itálii, nedostatek financí na armádu, hrozba války s Attilou). Tyto okolnosti však zřejmě hrabivé úředníky říše příliš nezajímaly.
- *Discussores*, kteří jsou v zákoně zcela otevřeně nazváni zloději, si na náklady obyvatelstva provincií nárokovali pomoc provinciálních úřadů, a potom, jak praví zákon, vymáhali všechno, čeho si jen jejich hrabivost žádala. Povolali si ku pomoci vojáky, nevinné poctivé poplatníky trestali vězením, mučili různými druhy trýznění, které si vymysleli pro svoje vlastní obohacení. Počínali si prý jako na dobytém území. Navíc mnozí z nich vůbec neměli oficiální pověření do provincií odjet, vymáhali tu peníze či naturálie na vlastní pěst.

SN a Attilovy zákony

- Kořist a její dělení
- Tresty přeběhlíků
- Otroci a páni
- Náзор na platiče tributů
- Příkazy božstev

Lámání chleba

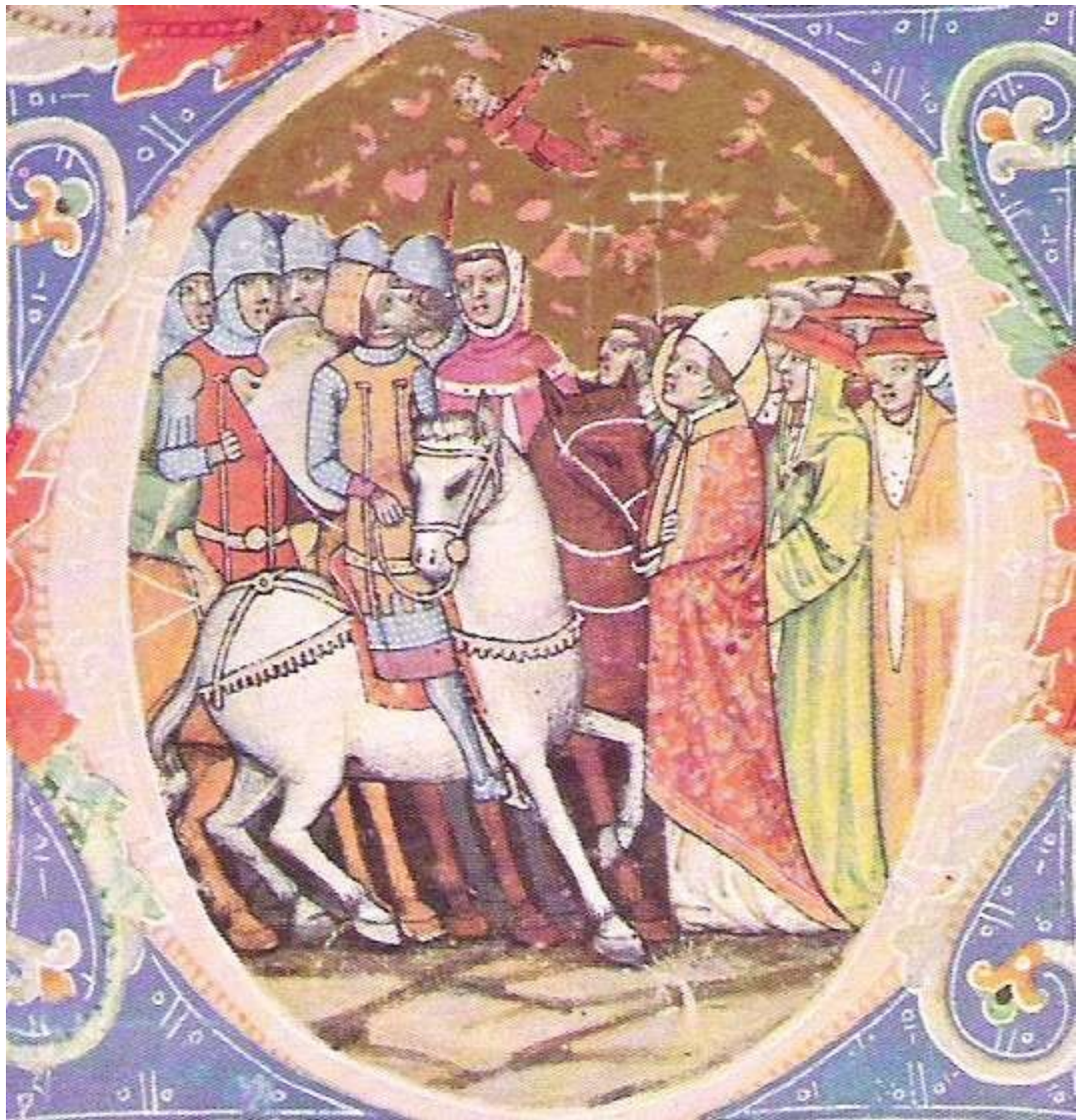
- Attilovo tažení do Gallie 451 a do Itálie 452
- 202, 209, 212, 214

Mapka Attilova tažení v severní Itálii v r. 452 (podle B. Szásze).
 Ve skutečnosti není jeho cesta úplně přesně rekonstruována.

Tradice dobyvatele

- Flagellum Dei (a biskup Lupus z Tricasses): (*Ventum est Tracas, pugnatum ad portas. Desuper beatus Lupus pontifex ultro hostem compellans: Quisnam tu es, inquit, qui terras nostras emoliris, gentemque perturbas? Cui rex furiis scelerum agitatus: Ego sum, ait, Attila, flagellum Dei*)
- Uherské středověké kroniky – Šimon z Kézy: Byl to král, který pohrdal penězi (*in archa sua aes tenere contemnebat*), byl štědrý a laskavý. Různé národy se k němu přidávaly dobrovolně. Ve vojsku měl 10 tisíc vozů, opatřených kosami, a různé válečné stroje. Ve válce štědře rozdával koně těm, kteří je nevlasnili. Měl zlatý stan s tyčemi ze zlata a umně opracovaných drahokamů, zlatý stůl, nádobí a zlaté lože, které s ním nosili i do boje.

- Křesťanské legendy
- Pozoruhodná kronika Jindřicha z Mügelin:
Consiliis tunc canis, virgo candens ut canis.
- Hunové za I. a II. světové války

Tradice obránce

- Sid. Apoll. Carm. V 305: *principis interea gladio lacrimabile fatum clauserat Aetius...* tentýž, Carm. VII 359: *Aetium Placidus mactavit semivir amens*
- Marcellinus Comes ad a. 476: Cum ipso Hesperium cecidit regnum, nec hactenus valuit relevari.
- Cassiodor. *Pater enim candidati sub Valentiniano principe gessit tribuni et notarii laudabiliter dignitatem; honor, qui tunc dabatur egregiis, dum ad imperiale secretum tales constet eligi, in quibus reprehensionis vitium nequeat inveniri. Sed ut se pares animi solent semper eligere, patricio Aetio pro iuvanda re publica magna fuit caritate sociatus. Quem tunc rerum dominus propter sapientiam sui et gloriosos in re publica labores in omni consilii parte sequebatur.*

W. Von Kaulbach

Podivuhodný Fredagar

Píše, že Aëtius požádal o pomoc proti Hunům, kteří porušili mír a vpadli za Rýn, Vizigóty a slíbil jim za ni polovinu Gallie. Zcela stejnou nabídku učinil ovšem také Attilovi, pokud porazí Góty, o nichž tvrdil, že chtějí Gallii napadnout. Barbaři se spolu střetli nejprve na Ligeru u Aureliana, pak tři dny bojovali na Catalaunských polích. Po tomto boji přišel prý Aëtius v noci k Attilovi a svěřil mu, že si přál s jeho pomocí vyrvat Galli Gótům, že je to ovšem nemožné, protože Thorismundovi přišel na pomoc jeho bratr Theoderich s obrovským množstvím vojska a vyjádřil naději, že se Hunům podaří alespoň vyváznout. Attila mu nato dal 10 tisíc solidů, aby se s jeho pomocí mohl vrátit zpět do Pannonie. Thorismunda téže noci varoval Aëtius před hrozící ztrátou jeho královské hodnosti a rovněž od něho obdržel deset tisíc solidů za pomoc proti Hunům, o nichž tvrdil, že jejich vojsko bylo posíleno z Pannonie.

Novověk

- **G. Strozzi.** *La Venezia edificata* (Venezia 1621) rytina s věnováním „Flavio Aetio“ a oslavným nápisem: *Flavius Aëtius, patricius a čtyřnásobný konsul, 101 vrchní velitel západořímské armády, syn Gaudentia a římské matky, narozený v moesijské obci Dorostoně (správněji Durostoru). Postrach Attily, krále Hunů: muž velmi statečný, zrozený k dobru západořímské říše. Když zemřel, západořímská říše se podle svědectví starých zcela zhroutila. Kdysi byl proslulý verši Sidoniovými, 102 nyní verši Julia Strozziho. Byl zpodobněn ve starém mramoru. Dále je uvedeno datum jeho smrti.*

Dnes

- U nás: PČMR
- I jinde: (na tištěné kopii, oskenovat).

- Meeting of Attila and pope Leo (Uloženo pod Attila a Lev).

Ferencz Liszt

Děkuji za pozornost

- Doc. PhDr. Jarmila Bednaříková, CSc.
- Ústav klasických studií
- jarmilab@phil.muni.cz